

Jaroslav Peregrin. *Co je nového v logice*. Praha: Nová beseda 2018. 80 s.

Ivo Pezlar

Nejnovější popularizační kniha profesora Jaroslava Peregrina vychází v edici *Co je nového?*, jejímž cílem je postihnout současné trendy vědních disciplín a čtenáři nabídnout spíše vhled do jejich souvislostí než ucelený výklad jednotlivých oblastí. Jak autor hned na začátku poznamenává, v případě logiky je to ještě o něco komplikovanější, jelikož sám předmět logiky „není pro neodborníky příliš průhledný.“ (S. 7).

V první kapitole se tak dozvídáme, *o co v logice jde*, a seznamujeme se s její základní terminologií a koncepty (co je to výrok, úsudek, vyplývání, odvoditelnost apod.). Úvod je napsán čtivě a dobře balancuje objem výkladu s jeho hustotou, avšak předpokládám, že část čtenářů může být zklamána pomalejším startem knihy.

Zlom přichází s kapitolou *Odbourávání hranic* (s. 30), kdy – jak sám autor komentuje – se „konečně dostáváme k tomu, co je v logice nového“. Autor identifikuje tři hlavní oblasti, resp. příčiny novot v logice: rozvolňování logických zákonů (např. odmítnutí zákona vyloučení třetího a vznik intuicionistické logiky), borcení struktury vyplývání (např. odmítnutí některých ze strukturálních pravidel v rámci gentzenovských kalkulu a vznik substrukturálních logik) a rozšiřování působnosti (např. logická analýza epistemologických pojmů jako znalost či přesvědčení a vznik epistemické logiky). V této kapitole vyplouvá autorův vypravěčský cit nejvíce na povrch a velmi přirozeným způsobem jsou představeny hlavní proudy moderní

logiky vzniklé za soumraku výše zmíněných model klasické logiky.

Následující kapitola mění mírně směr a zaměřuje se na *filozofické problémy současné logiky*, které jsou zhuštěny do tří témat: otázka normativity logiky (logika vymezuje argumentační prostor pro usuzování, s. 53), vztah přirozeného jazyka a umělého jazyka logiky (logika by neměla být redukována na studium umělých jazyků, s. 57) a problematika reálných úsudků každodenního života a úskalí s nimi spojená (argumentace jako mechanismus ospravedlňování v rámci společnosti, s. 63).

V následující třech kapitolách nás autor seznamuje se vztahem mezi logikou a sblíženými vědními obory, konkrétně lingvistikou, psychologií, informatikou a matematikou. Tyto „ochutnávkové“ kapitoly se dobře doplňují s předchozím výkladem, který zasazují do širšího kontextu.

V závěrečné sekci se autor zamýšlí nad stavem *logiky v 21. století* a dobírá se hořkosladkého závěru: „[L]ogika se dostala do stavu, kdy oplývá teoriemi a technikami, které můžeme s výhodou využít jak pro různé praktické účely, tak pro teoretické účely,“ a současně jakoby s povzdechem dodává, „ale zároveň je lehčí než kdykoli předtím se v tomto bludišti teorií a technik ztratit a používat je způsobem, který je zcestný a který nás vede nikoli k porozumění, ale naopak k všelijakým zmatkům.“ (S. 75.)

Hlavní úkol pro budoucí logiku pak autor vidí v sebekritičtějších přístupu k bádání samotnému, resp. v rozvžení lo-

giky nejen do šíře, ale zejména do hloubky (s. 75). Jinými slovy, mírně zpomalit ve vývoji nových kalkulů, teorií a metod, a o to důkladněji přezkoumat ty již existující a kriticky zhodnotit jejich užitečnost a míru, do jaké skutečně přispívají k porozumění studované oblasti.

Autor má nesporný um podávat nesporné problémy jasnou a přímou formou. A byť je z textu místy zřejmé, že má autor své favority mezi navrhovanými řešeními, nenadržuje jim. Po dočtení knihy jsem měl však pocit jisté neuspokojenosti. Do 80 stran samozřejmě nelze vměstnat

vše, ale přesto část kapitol končí mírným „cliffhangerem“, kdy by se čtenář rád dozvěděl více, než je nabídnuto (např. s. 50). Na druhou stranu, pro publikaci tohoto typu je to asi ideální postup, který motivuje čtenáře k vlastnímu studiu další literatury.

Knih *Co je nového v logice* Jaroslava Peregrina je řemeslně skvěle zvládnutá orientační pomůcka v uspěchané době, která se nevyhnula ani logice. A nenechte se zmýlit útlostí knihy – ačkoli je to četba na jedno posezení, podnětů na přemýšlení je tam více než dost.

Mgr. Ivo Pezlar, Ph.D.

Filosofický ústav AV ČR
Jilská 1, 110 00 Praha, Česká republika
pezlar@flu.cas.cz